

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 5. april 2022 av Høyesterett i avdeling med

dommer Jens Edvin A. Skoghøy

dommer Wilhelm Matheson

dommer Kristin Normann

dommer Espen Bergh

dommer Erik Thyness

HR-2022-706-A, (sak nr. 21-175117STR-HRET)

Anke over Hålogaland lagmannsretts dom 2. november 2021

A

(advokat Arild Christian Dyngeland)

mot

Påtalemyndigheten

(statsadvokat Tor Børge Nordmo)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Matheson:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

(2) Saken gjelder kontaktforbud med elektronisk kontroll – såkalt omvendt voldsalarm. Spørsmålet er om forbudssonens utstrekning er uforholdsmessig ut fra domfeltes behov for å kunne oppholde seg i deler av sonen.

(3) A ble ved Vestre Finnmark tingretts dom 5. juli 2021 dømt for seks tilfeller av brudd på besøksforbud mot fornærmede B. Han ble også dømt for å ha slått eller stukket henne i brystet med en saks og for å ha skallet sin søster, C. Straffen ble fastsatt til fengsel i fem måneder. De mange bruddene på besøksforbud var bærende for straffutmålingen.

(4) A ble også idømt besøksforbud overfor B i fire år og oppholdsforbud i X i tre år. I domsslutningen punkt 3–5 heter det om dette:

«3. A, født 00.00.1963, forbys i 4 – fire – år å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte B, jf. straffeloven § 57 annet ledd bokstav b.

4. A, født 00.00.1963, forbys i 3 – tre – år å oppholde seg i X, jf. straffeloven § 57 annet ledd bokstav a. Gjennomreise med transportmiddel, men uten adgang til å forlate transportmiddelet i X, unntas fra forbudet.

5. A, født 00.00.1963, idømmes ikke forbud mot å bevege seg inn i området som defineres av kartkoordinatene N00000 0 0 .00 0000000.0, N0000000.00 0000000, N7000000.00 0000000.0, N0000000.00 0000000.0, N00 0 0000 .00 000000.0 og N0000000 .00 0000000.0 eller elektronisk kontroll.»

(5) Både A og påtalemyndigheten anket dommen til lagmannsretten. A anket over domsslutningens punkt 4 om oppholdsforbud i X. Påtalemyndigheten anket over at A etter domsslutningens punkt 5 ikke var idømt bevegelsesforbud eller elektronisk kontroll.

(6) Før saken ble pådømt i lagmannsretten, flyttet B fra X til Y.

(7) Hålogaland lagmannsrett avsa 2. november 2021 dom med slik domsslutning:

«I tingrettens dom gjøres den endring at slutningens punkt 4 og 5 erstattes med følgende:

A, født 00.00.1963, forbys i 3 – tre – år å oppholde seg i Y, som er nærmere definert i kart som vedlegges dommen (dok. 08,06,08).

A forbys i 2 – to – år å bevege seg inn i området som defineres av kartkoordinatene 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, og som er merket av i vedlagte kart (dok. 08,06,05). Overholdelse av forbudet kontrolleres elektronisk, jf. straffeloven § 57 femte ledd.»

- (8) Bevegelsesforbudet i slutningens punkt 2 omfatter et område som er svært mye større enn Y.
- (9) A har anket punkt 2 i lagmannsrettens domsslutning til Høyesterett. Anken retter seg mot både nødvendigheten og forholdsmessigheten av kontaktforbudet med elektronisk kontroll i det angitte området. Forsvarer har i skranken for Høyesterett imidlertid understreket at anken først og fremst retter seg mot forholdsmessigheten av den fastsatte sonen.
- (10) Påtalemyndigheten mener at den fastsatte sonen er nødvendig og forholdsmessig.

Mitt syn på saken

Oversikt over saksforholdet

Kort om partene i saken

- (11) På bakgrunn av lagmannsrettens dom og det som er blitt opplyst i skranken for Høyesterett, legger jeg følgende til grunn om domfeltes og fornærmedes generelle livssituasjon i dag og om forholdet mellom dem:
- (12) A er født 00.00.1963. Han har bodd i X hele livet, og har en bror, en søster, en onkel og en tante samt noen venner der. A er uten fast bopel, men har overnattet hos venner og familie i Porsanger kommune. Han har også overnattet hos fornærmede B, som tidligere bodde i X. A har en hytte i Y som han ved lagmannsrettens behandling hadde tenkt å flytte til.
- (13) Domfelte tilhører et alkohol- og narkotikabelastet miljø i Porsanger. Han har også andre helseproblemer. Dette gjør det ønskelig for ham å kunne ha kontakt med helsetjenesten i X, slik han er vant med. Han er uføretrygdet og har små ressurser. Det vil være en praktisk og økonomisk utfordring for ham å flytte fra X.
- (14) A har i telefonsamtale med politiet nylig opplyst at han etter endt soning av lagmannsrettens dom oppholder seg i Sør-Norge. Han har bodd «på gata» i Oslo og i «et telt utenfor Stavanger». Det er imidlertid vanskelig å vite helt sikkert hvor han for tiden holder til og hvor han ønsker å bosette seg. Hvorvidt dette skyldes at han – etter aktors opplysning i skranken – skal være ilagt et straffeprosessuelt oppholdsforbud i X frem til sommeren 2022, eller andre forhold, er uklart.
- (15) Fornærmede B er født 00.00.1968. Hun er ufør, sitter i rullestol og tilhører det samme alkohol- og narkotikabelastede miljøet i Porsanger som domfelte. B har i dag registrert bostedsadresse hos sin mor i Y.

Forholdet mellom domfelte og fornærmede

- (16) A og B møttes i mars 2015 og innledet et kjæresteforhold som etter hvert ble svært turbulent. De har ikke hatt samme bostedsadresse.
- (17) Ifølge lagmannsrettens dom sa fornærmede under ankeforhandlingen 22. oktober 2021 at hun ønsket at domfelte skulle bli ilagt oppholdsforbud med elektronisk kontroll, og at hun

var redd for at han skulle ta livet av henne. Domfelte sa på sin side at han ville bryte all kontakt med fornærmede.

- (18) Ut fra politiets nylige samtale med fornærmede er det indikasjoner på at hun og domfelte har en form for kontakt i dag. Telefonloggen B har vist politiet, forteller blant annet at de begge har ringt til hverandre.

Domfeltes voldsutøvelse og brudd på besøksforbud mot fornærmede

- (19) A er dømt fem ganger for vold mot fornærmede, senest ved tingrettens dom i foreliggende sak. Noen av dommene gjelder flere voldsepisoder. Disse har ledet til fengselsstraffer fra 40 dager til 1 år og 1 måned. Reaksjonene knytter seg til legemskrenkelses og flere tilfeller av grov kroppskrenkelse.
- (20) Av lagmannsrettens dom fremgår at «også fornærmede provoserer og tyr til vold», og at «det er riktig at fornærmede ofte har tatt initiativ til kontakt med tiltalte». Om det siste uttaler lagmannsretten:

«Tiltalte ble ved tingrettens dom funnet skyldig i seks brudd på besøksforbud. Bruddene fant sted i perioden 18.07.2020 til 11.05.2021, og de gjaldt alle brudd på besøksforbud overfor B. Av tingrettens dom framgår at tiltalte besøkte B i lange perioder, og at begge tok initiativ til hans besøk. Bare for et av bruddene fant tingretten bevist at tiltalte oppsøkte fornærmede uten at hun hadde tatt initiativ til det.»

Rettslige utgangspunkter

- (21) Etter straffeloven § 57 første ledd kan den som har begått en straffbar handling, ilegges kontaktforbud når det er grunn til å tro at vedkommende ellers vil begå en straffbar handling overfor en annen person, forfølge en annen person, eller på annet vis krenke en annens fred.
- (22) Den kontaktforbudet retter seg mot, kan etter § 57 andre ledd forbys å oppholde seg i bestemte områder eller «å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person».
- (23) Dersom det er nærliggende fare for at vedkommende vil begå en straffbar handling overfor en annen person, kan den skyldige også forbys å oppholde seg i sitt eget hjem, jf. § 57 tredje ledd.
- (24) Et kontaktforbud kan suppleres med elektronisk kontroll av at domfelte ikke beveger seg inn i et område som er omfattet av forbudet. I fortsettelsen kaller jeg dette tidvis også som et «bevegelsesforbud». I § 57 femte ledd første punktum heter det:

«Dersom det anses nødvendig for at kontaktforbudet skal bli overholdt, kan retten bestemme at den kontaktforbudet retter seg mot, skal ilegges elektronisk kontroll i hele eller deler av perioden kontaktforbudet gjelder for.»

- (25) Vilkårene for å idømme kontaktforbud med elektronisk kontroll er behandlet i flere høyesterettsdommer, jf. HR-2016-783-A, HR-2017-1840-A, HR-2021-1434-A og HR-2021-2151-A. Som pekt på i avsnitt 31 i den sistnevnte dommen, griper et slikt tiltak

inn i både grunnlovsbestemte og konvensjonsrettslige rettigheter til å bevege seg fritt, og etter omstendighetene også inn i retten til å velge bosted. Saken her gir imidlertid ikke grunn til å gå nærmere inn på disse overordnede normene.

- (26) Kontaktforbud med elektronisk kontroll kan bare bestemmes dersom det anses «nødvendig for at kontaktforbudet skal bli overholdt» og under forutsetning av «at inngrepet er *forholdsmessig*», jf. blant annet HR-2021-1434-A avsnitt 25 og 26 med videre henvisninger. På bakgrunn av den foreliggende rettspraksis legger jeg følgende rettslige utgangspunkter til grunn for forholdsmessighetsvurderingen:
- (27) Høyesterett har akseptert at det ved fastsettelsen av forbudssonens utstrekning tas utgangspunkt i hva som etter de lokale forhold er politiets responstid, jf. HR-2017-1840-A avsnitt 41 med henvisning til HR-2016-783-A avsnitt 23. I nevnte avsnitt 23 er det vist til at departementet i lovproposisjonen la til grunn at sikkerheten som ligger i et forbud mot å bevege seg inn i en sone med elektronisk kontroll, ikke bare er politiets mulighet til å rekke frem for å stoppe domfelte, men også til å kunne varsle fornærmede eller iverksette alternative beskyttelsestiltak.
- (28) Ved vurderingen av om en forbudssone fastsatt ut fra responstid er forholdsmessig, må det ses hen til hvilken risiko som oppstår når sonen brytes, jf. HR-2021-1434-A avsnitt 43. Førstvoterende uttaler der:
- «Jeg er enig i at det vil gi størst trygghet for fornærmede om sonens utstrekning bestemmes på en slik måte. Dersom det hadde dreid seg om en nærliggende fare for mer alvorlige voldshandlinger, ville en slik sone ha vært forholdsmessig. Når risikoen er mindre overhengende – slik som i vår sak – må imidlertid hensynet til domfelte kunne tilsi en mindre sone. Som nevnt mente departementet at sikkerheten som lå i elektronisk kontroll, ikke bare lå i politiets mulighet til å stoppe domfelte, men også i muligheten til å varsle fornærmede.»
- (29) Jeg forstår uttalelsen som et uttrykk for at det ved forholdsmessighetsvurderingen må bedømmes om fastsettelse av forbudssonen med utgangspunkt i responstid gir en sone som er større enn hva som er nødvendig ut fra en konkret vurdering av hvilken fare domfelte representerer for fornærmede.
- (30) I avveiningen inngår også domfeltes reelle behov for å bevege seg i området, for eksempel om vedkommende har arbeid, familie eller venner der, jf. HR-2017-1840-A avsnitt 42. De totale ulempene for den domfelte må veies mot fornærmedes behov for trygghet, se HR-2021-2151-A avsnitt 39 med videre henvisninger.
- (31) Dersom forbudssonen dekker et område der domfelte har bolig, vil bevegelsesforbudet kunne innebære et forbud mot å oppholde seg i eget hjem. For et slikt forbud gjelder særlige vilkår, jf. straffeloven § 57 tredje ledd og § 58 andre ledd siste punktum. Også bolig man har nokså svak tilknytning til, for eksempel en kommunal leilighet man bare har bodd i en kort tid, kan være «eget hjem» i lovens forstand. I vurderingen inngår hvor inngripende et forbud mot å kunne benytte boligen vil være for domfeltes livsførsel, jf. HR-2021-2151-A avsnitt 50–51.

Den konkrete vurderingen

- (32) Sonen fastsatt i lagmannsrettens domsslutning punkt 1 for det tre-årige *oppholdsforbudet* i Y, dekker et område i en omkrets av ca. 10 minutters kjøring fra fornærmedes registrerte bosted. Både domfeltes hytte og adkomsten til X langs fylkesvei 0000, ligger innenfor denne sonen.
- (33) Sonen fastsatt i domsslutningens punkt 2 for det to-årige *kontaktforbudet med elektronisk kontroll*, bygger på påtalemyndighetens fremlegg for lagmannsretten av tre alternative soner. Disse alternativene er også presentert for Høyesterett.
- (34) Alternativ 1, som lagmannsretten landet på, er fastsatt med utgangspunkt i politiets vaktberedskap og utrykningstid i området. Sonen er utformet slik at politiet skal kunne nå fram til fornærmede før domfelte dersom han beveger seg inn i sonen. Den dekker derfor et stort geografisk område, og inkluderer blant annet X og Z. Alternativ 2 er noe mindre og inkluderer X, men ikke Z. Alternativ 3 er minst og omfatter ikke X.
- (35) Lagmannsretten uttaler følgende om valg av sone:
- «Lagmannsretten har kommet til at forbudssonen skal fastsettes som i alternativ 1. Sett i forhold til tiltaltes tidligere voldsbruk overfor fornærmede, og risikoen for framtidig alvorlig vold, er ikke dette et uforholdsmessig inngrep. Ved valg av alternativ 3, vil tiltalte og fornærmede fortsatt ha mulige møtepunkter i X. Alternativ 2 hindrer dette, men innebærer uansett at tiltalte må flytte fra X, slik at det er relativt lite å vinne for tiltalte med dette alternativet.»
- (36) A har gjort gjeldende at området for oppholdsforbud i Y rammer ham uforholdsmessig hardt ettersom han ikke har noen boalternativer andre steder, og forbudssonen dessuten er til hinder for at han kan bevege seg inn til X. I den situasjonen han befinner seg i, bør hytta kunne likestilles med et «eget hjem» for ham. Området må derfor avgrenses slik at han kan ta hytta i bruk og kunne ferdes på fylkesveien inn til X der han har sitt nettverk og sitt helsetilbud.
- (37) Videre gjør han gjeldende at sonen for kontaktforbud med elektronisk kontroll i domsslutningens punkt 2 strekker seg langt ut over hva som er forholdsmessig ut fra beskyttelsesformålet. I fem av de seks tilfellene av brudd på besøksforbud som han er domfelt for, var kontakten innledet på fornærmedes initiativ. Dommene mot ham viser dessuten at han ikke er ute etter å «ta» henne, men at voldshandlingene er noe som skjer etter en tid under samvær der også fornærmede provoserer og tyr til vold.
- (38) Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å endre sonen for oppholdsforbudet i Y slik denne er fastsatt i domsslutningens punkt 1. Her nevner jeg at domfelte i forbindelse med retting av anken erklærte at det ikke ankes over domsslutningens punkt 1. Det er imidlertid ikke nødvendig for meg å gå inn på de prosessuelle spørsmål dette måtte reise. Jeg finner det uansett klart at de begrensninger som gjelder for adgangen til å ilegge oppholdsforbud i «eget hjem» etter straffeloven § 57 tredje ledd og § 58 andre ledd siste punktum, ikke kommer til anvendelse. Domfelte har ikke bodd i hytta tidligere, og det er uklart om han vil gjøre bruk av den som bolig. Noe «eget hjem» i lovens forstand kan det da ikke være tale om.

- (39) Ut fra formålet med oppholdsforbudet er det heller ikke et uforholdsmessig inngrep å hindre ham i å kunne benytte hytta i den aktuelle perioden. Jeg viser særlig til at det er kort avstand mellom fornærmedes bopel og hytta.
- (40) Jeg er derimot kommet til at kontaktforbud med elektronisk kontroll i et område som angitt i lagmannsrettens domsslutning punkt 2, er uforholdsmessig.
- (41) Avgjørende for forholdsmessighetsvurderingen er etter mitt syn at X ligger innenfor sonen. Domfelte er ressurs svak og uten fast bopel. X er det eneste stedet han har nettverk i form av slekt og venner. Helsetilbudet han benytter seg av, ligger også der. Det er ikke pekt på noe alternativt sted der han eventuelt kunne reetablere seg med et lignende nettverk.
- (42) Fornærmede bor ikke i X, men i Y som ligger ca. 30 minutters kjøring unna. Selv om også hun er avhengig av å kunne gjøre bruk av helse- og servicetilbudet i kommunesenteret, og det er stor sannsynlighet for at partene vil kunne støte på hverandre der, kan jeg ikke se at det er tilstrekkelig til at han i sin situasjon kan pålegges å flytte fra stedet.
- (43) Jeg legger her vekt på hva forsvarer har fremhevet om at voldshistorikken ikke viser at domfelte er ute for å «ta» fornærmede. Voldsbruken oppstår først etter en tid under samvær. I den forbindelse har jeg merket meg at domfelte bare utøvde vold mot fornærmede ved ett av de seks tilfellene av brudd på besøksforbudet.
- (44) Etter mitt syn gir domfeltes modus ikke tilstrekkelig høy fare for at han vil utøve vold mot fornærmede om de skulle møtes i X. Det vil derfor være uforholdsmessig å forby ham å oppholde seg der med de konsekvenser det vil få for hans livssituasjon.
- (45) Jeg kan heller ikke se at fornærmede har slik frykt for domfelte at hun må skjermes mot muligheten for å støte på ham. Som påpekt i tingrettens dom, var fornærmede i fem av de seks tilfellene av domfeltes brudd på besøksforbudet den som tok initiativet til kontakten. Jeg viser også til at hun ifølge de seneste opplysninger fra politiet fortsatt synes å prøve å komme i kontakt med ham. Saken stiller seg derfor vesentlig annerledes enn i HR-2021-2151-A. Der hadde fornærmede – til tross for at det ikke var fare for fremtidig fysisk vold fra domfelte – «et helt særlig behov for opplevd sikkerhet, trygghet og ro» som følge av domfeltes overgrep og vedvarende krenkelser. Høyesterett kom til at «[b]are elektronisk kontroll med en tilstrekkelig stor sone vil kunne sikre dette», se avsnitt 73. Vi har ikke en tilsvarende situasjon i saken her.
- (46) Jeg legger til at det som er opplyst om domfeltes opphold i Sør-Norge den seneste tiden, etter mitt syn ikke stiller hans mulighet og evne til å reetablere et liv utenfor X i nytt lys. Opplysningene gir ikke indikasjon på annet enn at livet utenfor hjemstedet har vært omflakkende og av svært lav kvalitet; henholdsvis «på gata» i Oslo eller i «et telt utenfor Stavanger». At hans livsførsel i et belastet miljø i X også har sine mangler, kan ikke endre dette.
- (47) Ettersom jeg er kommet til at et kontaktforbud med elektronisk kontroll som omfatter X, er uforholdsmessig, er det mest nærliggende å fastsette denne sonen slik som angitt i påtalemyndighetens *alternativ 3*. Den delen av sonen som ligger nærmest X, ligger i kortere avstand til fornærmedes bopel enn hva som er politiets responstid dersom domfelte skulle bevege seg inn i sonen. Når de totale ulempene for ham skal veies mot fornærmedes behov for trygghet, tilsier imidlertid en konkret vurdering av faren for at domfelte skal

bevege seg inn i forbudssonen, og utøve vold mot fornærmede før politiet rekker frem, at uttrykningstiden ikke kan være bestemmende for avgrensningen av sonen.

- (48) Jeg viser her til hva som tidligere er nevnt om domfeltes modus, og at det ikke er nevneverdig erfaring for at han oppsøker fornærmede uoppfordret. Når det i HR-2017-1840-A ikke ble tillagt vekt at fornærmede ved flere av bruddene var den som hadde tatt kontakt først, var dette først og fremst i tilknytning til vurderingen av om et kontaktforbud med elektronisk kontroll var *nødvendig*, se avsnitt 45. Etter mitt syn må betydningen av fornærmedes forhold i et tilfelle som det foreliggende stille seg annerledes ved vurderingen av om forbudssonen er forholdsmessig.
- (49) Jeg stemmer etter dette for denne

D O M :

Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 2, erstattes av følgende:

A forbys i 2 – to – år å bevege seg inn i området som defineres av kartkoordinatene 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000. Overholdelse av forbudet kontrolleres elektronisk, jf. straffeloven § 57 femte ledd.

- (50) Dommer **Normann:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (51) Dommer **Thy Ness:** Likeså.
- (52) Dommer **Bergh:** Likeså.
- (53) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (54) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 2, erstattes av følgende:

A forbys i 2 – to – år å bevege seg inn i området som defineres av kartkoordinatene 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000, 35W 000000 0000000. Overholdelse av forbudet kontrolleres elektronisk, jf. straffeloven § 57 femte ledd.